

ЎҚИТИШДА ЗАМОНАВИЙ АХБОРОТ ВОСИТАЛАРДАН ФЙДАЛАНИШНИНГ АХАМИЯТИ

Усмонов Мурод

Жиззах давлат педагогика университети катта ўқитувчиси

Фанни ўрганишда мактаб, лицей ва касб-хунар мактаби ўқувчиларига, олий таълим муассасалари талабларига ахборот-коммуникация технологиялари (АКТ) ва ўқитишнинг замонавий техник воситаларидан фойдаланиб назарий ва амалий дарсларни ташкил қилиш замонавий ахборот воситаларидан муҳим фойдаланиб бормоқда. Чунки бу воситаларсиз айти фанда ўқувчилар қобилиятини ўстиришнинг имкони йўқ.

Кўпинча ўқитувчилар, фани услубчилари ва фан олимлари учун АКТ воситаларидан фойдаланиш кўникмаларини шакллантириш бош мақсад бўлиб қолмоқда. Бироқ бу нотўғри бўлиб, фани ўқитишда умумий таълим хусусиятига мос келмайди ва замонавий информатика стандартга зиддир.

Ушбу тамойилдан келиб чиқишиб, фанини ўқитиш узоқ тарихдан бошлаш керак.

Бошқача қилиб айтганда информатикани мактаб таълимидан эмас, мактабгача таълимда бошлаш лозим. Чунки, бугунги кунда хаётнинг ўзи рақамли техник воситалардан доимий фойдаланишни талаб қилмоқда. АКТ воситалардан ўқитишни эрта бошлаш ёшларнинг компютер саводхонлигини таъминлаш хаёт талаби ва мажбурияти остида пайдо бўлди ва у ўз-ўзидан болаларда асосан компютер кўникмаларини шакллантиришга қаратди.

Ўтган асрнинг сўнги 20 йилида, офис дастурлар пакети деб номланган АКТ воситалари оммавий тарзда фанинг асосий таркибига киритилган бўлиб, кўпроқ ушбу пакетларга киритилган дастурий воситалар билан ишлаш ва ўрганиш тус олган.

Бироқ, бир неча йил ўтгач информатика фанининг таълим салоҳиятидан фойдаланиш, уни инсон дунёқарашига, шахсий ривожланишига, ижтимоийлашувига қўшган ҳиссаси ва бошқалар ўрганила бошлади. [2] Чунки, хозирда барча соҳа деярли АКТ ва замонавий рақамли техник воситалардан иқтисодий, ижтимоий, моддий, маънавий хатто керак бўлса салбий жиҳатдан қўлланилмоқда. Бу албатта фанни ўқитишда АКТ ва замонавий педагогик воситаларни қўллашни талаб этади.

Хозирги вақтда ахборот технологияларининг барча педагоглар каби информатика соҳаси ўқитувчисидан замонавий ахборот ва педагогик технологияларини яхши билишини талаб этади. Информатика фанини ўқитиш доирасида кўплаб амалий масалалар ўрганилади, фанни чуқур ўрганган ҳар бир талабага олган билимлари ва кўникмаларидан тадқиқот ишларида, ишлаб чиқаришнинг турли жабҳаларида, шунингдек, таълим тизимида янги педагогик технологиялардан самарали фойдаланиш имконини беради.

Ўқув жараёнига янги, илғор педагогик технология, дарс ўтишнинг ностандарт, ноанъанавий услублари, хусусан, интерфаол услуб кенг жорий этилмоқда. Биз

шундан келиб чиққан ҳолда янги педагогик технологияларни ўқув жараёнига татбиқ этиш бўйича тўпланган тажрибаларни баён этишни лозим топдик.

Дарс ўтишнинг илғор педагогик технологияларга асосланган босқичларини кўйидагича белгиладик: Дарснинг мақсад ва вазифалари. Ўқув жараёнининг мазмуни (мавзуга оид методик тавсиялар, қисқача матнда мавзунинг асосий мағзи, ғояси берилди).

Ўқув жараёнини амалга ошириш технологияси (мавзу мақсадига мос фаоллаштирувчи услуб, дарс шакли, воситаси, усуллари аниқланади. Ўқувчи фаолиятини назорат қилиш ва баҳолаш йўллари белгиланади. Ўқитувчи танлаган технология якуний натижа-ДТСлари талабларига эришишни таъминлаши зарур).

Кутиладиган натижалар (маълум бир мавзу ўтилгач, ўқувчилар эгаллашлари лозим бўлган билим ва кўникмалар, ишлашлари ва шуғилланишлари шарт бўлган компьютер машқлари, дастур йўриқномалари намуналари; бунда нафақат ўқувчилар, ўқитувчининг ўзи ҳам дарсдан кутилган якуний натижага эришиши керак).

Келгуси режалар (бунда келгуси мавзу учун замин, асос яратилади, кейинги мавзу билан ўрнатилган мавзунинг узвий алоқадорлиги айтилади).

Бу босқичлар ичида энг муҳими-ўқув жараёнини амалга ошириш технологияси бўлиб, бунда янги технология мавзу мақсадига мос қилиб танланади. Тажрибамизда синаб кўрилган технологияларнинг баъзиларини келтирамиз.

Кейс-дарс ўтишнинг бу янги технологияси кўйидагича амалга оширилади: дарсда ўтилиши, таҳлил қилиниши керак бўлган муаммо (мавзу, топшириқ, амал)нинг қисқача ёзма матни ўқувчиларга аввдан берилди: қўйилган муаммо бўйича ўқувчилар олган натижалар, қабул қилинган қарорлар синфда муҳокама этилади ва аниқ бир фикрга келинади. Янги, келгуси мавзу учун замин тайёрланади. Дарс жараёнига Кейс технологиясини қўллаб, шундай хулосага келиш мумкин: бу технология ўқувчиларни масалага турлича ёндошувга, уларни таҳлил қилишга ўргатади.

Бунда ўқувчи ўз билимини ўртоқлари билими билан таққослайди, солиштиради, улар билан фикр алмашади. Олинган назарий билимларни амалиётда қўллаш имконияти яратилади. Бу технология ўқувчиларни маълумотларни танлаш, зарурларини ажратиб олишга ўргатади. Ўқувчилар турли маълумотлар орасидаги ўзаро алоқадорликни топиш, ўрнатиш кўникмаларини хосил қиладилар. Бунда ўқувчининг муаммони олдиндан кура билиш, сезиш (интуиция) ҳисси ривожлантирилади.

Дарс ўтишнинг кластер деб номланган янги технологияси умумлаштириш, такрорлаш дарсларида яхши самара беришини тажрибаларимизда синадик. Бу технология амалиётда шундай қўлланилади: мавзу доска (ёки катта оқ қоғоз) ўртасига ёзилади. Ўқувчилар бирин-кетин шу мавзуга оид тушунча ва қоидаларни, тарифларни айтадилар. Айтилган тушунчалар доскага ёзиб борилади, тушунчалар ўртасида мавжуд бўлган боғланиш, алоқалар ўрнатилади, мос мисоллар тузилади, таҳлил қилиб борилади. Ўқувчиларга амалий топшириқлар берилди.

Дарс жараёнида қўлланиладиган яна бир янги технология Веер деб аталади.

Бунда ўқувчилар 3-4 гуруҳга бўлинади. Хар бир гуруҳга аввалдан тайёрлаб қўйилган топшириқ берилади. Топшириқ ёзилган варақнинг бир қисмида машқлар бўлиб, ўқувчи машқларни бажариш жараёнида қандай тушунча ва қоидалардан фойдаланганини варақнинг иккинчи қисмига топшириқларнинг рўпарасига ёзади.

Хар бир гуруҳ берилган вазифа қандай бажарилганини ўз тақдимида айтади.

Тақдимотлар таҳлил қилинади. Бажарилган топшириқлар компьютерда тайёрланган дастурий иловалар ёрдамида таҳлил қилинади ва баҳоланади.

Умумий хулоса қилиб айтаганда информатика фанини ўқитиш жараёни маъруза, амалий, лаборатория машғулотлари ва мустақил таълим кўринишида олиб борилиши билан бирга ўқитишнинг илғор ва замонавий ахборот коммуникацияси технологияларини, хусусан, мультимедиа ва дастурий воситалар, интернет технологиялари ва янги информацион-педагогик технологияларни тадбиқ қилишни талаб қилар экан [3]. Янги педагогик технологияларни ўқув жараёнига татбиқ этиш давр талабидир.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Т. Н. Суворова, Совершенствование методики изучения информационных технологий в школьном курсе информатики, Автореферат, Москва-2007
2. Ахмедов М., Абдурахмонова Н., Жумаев М. Математика. Ўқитувчи китоби.- Тошкент-2003.
3. Исмаилов Ш., Пўлатов А. Информатика ва ахборот технологиялари фан дастури, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети, Тошкент -2016.